

Sodobni arhivi, 2003.

Centar za interdisciplinarna i multidisciplinarna istraživanja i studije Sveučilišta u Mariboru izdao je na CD-romu (ISSN 1581-7881) časopis *Sodobni arhivi* koji je u 2003. proslavio 25 godina izlaženja. Uvod jubilaranoga broja, u kojem su istaknuti uspjeh organizatora savjetovanja o stručnim i tehničkim pitanjima te izdavanje časopisa prije savjetovanja, napisao je rektor Sveučilišta u Mariboru prof. dr. Ivan Rozman. Gerdej Marijan i Fournier Gernot svoje su radove posvetili jubileju, radu g. Klasinca, savjetovanjima koja su se isprva održavala u Mariboru, potom u Radencima te u Međunarodnom institutu za arhivsku znanost.

Članci, pisani na slovenskom, hrvatskom, njemačkom i engleskom jeziku, pokrivaju tri područja: informatiku, arhivistiku/vrednovanje, praksu.

– O informatici

Maksimilijan Gerkeš u članku *Elektronski arhivi znanstvenih i stručnih dokumenata* naglašava kako još uvijek nije uspješno riješeno pitanje trajne pohrane elektroničkih zapisa. On daje shemu elektronskoga arhiva znanstvenih i stručnih dokumenata, koja je usklađena s referentnim modelom Open Archival Information System. Dušan Verbič u središte *Informacijskog prava u doba internetskih tehnologija* stavlja poštivanje međunarodnih konvencija i preporuka te relevantno usklađivanje nacionalnoga zakonodavstva, u odnosu na razvoj telekomunikacija, zaštitu elektroničkoga poslovanja, zaštitu osobnih podataka i zaštitu intelektualnoga vlasništva. Autor naglašava promjene, ali i nove mogućnosti koje je prouzročila uporaba novih tehnologija. Peter Pavel Klasinc u članku *Kompatibilnosti između arhivistike i informatike. Treba li arhivist također biti i informatičar?* govori o suvremenoj situaciji u kojoj su se arhivisti počeli služiti računalima. Naime, mnoge su vrste gradiva isključivo elektronske, a kako ulogu u oblikovanju dokumenata imaju i informatičari i arhivisti, njihov rad mora biti kompatibilan. Također je važno i pitanje dostupnosti i pretraživanja elektroničkih zapisa. Računala su u rad arhivista uvela novu terminologiju, kao i potrebu suradnje s informatičarima. Arhivisti bi trebali mudro iskoristiti iskustva knjižničara. Iznimno je važna dostupnost gradiva korisnicima. Rodrigo Read Nasser i Karl Ernst Luppran u *Uzorku elektroničke prezentacije hibridnih upravnih spisa u arhivima* govore o popisu hibridnoga gradiva, a rad je nastao na temelju njemačkoga projekta Digitalnoga arhiviranja upravnih dokumenata u državnom arhivu Bavarske. Projekt treba provjeriti u praksi kako bi se pokazala njegova učinkovitost.

– O arhivistici/vrednovanju

Elisabeth Schoggl-Ernst u *Ulozi arhivista u vrednovanju gradiva* govori o vrednovanju, jednom od najvažnijih zadataka arhivista i arhiva. Vrednovanje je u Austriji zakonski uređeno, određeno je koje se gradivo ne smije uništiti, a uredski djelatnici i arhivisti surađuju kako bi se proces lakše odvijao. Vitkor Rojšek u članku *Razvoj suvremenoga dokumentacijskoga sistema u Gradskoj općini Ljubljana* raspravlja kako je pisarnica bez papira teško ostvariv ideal. Velike se uštede mogu postignuti smanjenjem količine papira, te se elektroničko snimanje i arhiviranje dokumenata mora ugraditi u svaki sustav uredskoga poslovanja i predstavljati osnovni podsustav svakoga cjelovitog sustava za upravljanje dokumentima. Bez učinkovitoga skeniranja i arhiviranja dokumenata zapravo radimo s nekadašnjim sustavom evidencija, koji se od »ručnoga« razlikuje jedino po tom što se evidencije vode s pomoću računala, a sami se spisi i dalje fotokopiraju i prepisuju, što otežava njihovu cirkulaciju i dovodi do gubljenja. Računala su dovela do promjena u upravi, u smislu dostupnosti gradiva, odnosno rada s građanima. Zlatko Vežjak

u *Cjelovitom uređenju arhivske službe u malim i srednjim gospodarskim poduzećima* predstavlja projekt modela cjelovitoga uređenja arhivske službe u malim i srednjim poduzećima. Arhivska je struka dugo bila zapostavljena, a poduzećima koja nisu imala uređene arhive nisu prijetile nikakve sankcije. Model je izradio Primat d. d., a rad je upotpunjen fotografijama arhivske opreme i prostora. Jože Urbanija piše o *Značaju etičkih načela za oblikovanje profesionalnog identiteta*. Primarna je uloga načela potaknuti i osigurati određenu razinu etičkoga ponašanja. O načelima se ne može govoriti a da se ne govori o vrijednostima i motivaciji. Vrijednosti imaju dvojnju funkciju, one predstavljaju standarde i predmete, pojave ili stanja koji nas privlače i koje želimo. Danas svaka ozbiljna struka ima svoja etička načela, s jedne strane zbog vanjskih uzroka koji su povezani sa zahtjevima kvalitete, ekonomskim i statusnim kategorijama, a s druge strane, zbog unutarnjih uzroka koji dolaze od samih članova struke koji žele osmisliti svoj rad. Azem Kožar daje *Historiografsko razmišljanje o arhivistici*. U tranzicijskim zemljama politika utječe na stanje arhivskoga gradiva tako da utječe na rad arhiva i na historiografsku interpretaciju određenih zbivanja iz prošlosti. Povijest i arhivistika prirodno su povezane, ali se arhivistika u socijalističkim zemljama dugo razvijala i funkcionirala po diktatu historiografije. Vilibald Premzl raspravlja o *Arhiviranju građevinske dokumentacije*. Privatizacija i prestanak rada određenoga broja projektantskih i građevinskih poduzeća zaoštrila je pitanje postupanja s građevinskom dokumentacijom već sagrađenih objekata. Novi vlasnici propalih poduzeća i poslovnih zgrada pokušavaju se riješiti arhivskoga gradiva na najjeftiniji način, a mjesta za građevinsku dokumentaciju često nema ni u arhivima, te se ona uništava. Vrednovanje građevinske dokumentacije vezuje se uz objekt na koji se ona odnosi. Građevinski objekti dio su kulturne baštine. Građevinska je dokumentacija raznolika, pa je treba vrednovati s tehničkoga, kulturno-povijesnog i pravnog aspekta, a u postupku vrednovanja trebaju sudjelovati građevinski stručnjaci. Vrlo je važan izvor podataka geološki katastar, koji se posebno ne arhivira.

– Primjeri iz prakse

Gerhard Pfershy u članku *Elementi rješenja Kölnerskog modela glede gradnje arhivskih zgrada u Austriji* govori o utjecaju Kölnerskoga modela na izgradnju austrijskih provincijskih arhiva. Usvaja se zidna konstrukcija od cigle debela 50 cm i zračni jastuci, a air-condition sustavi izlaze iz mode. Sustav ventilacije kontroliraju vanjski senzori. Naglašava se blaga cirkulacija zraka, s malim udjelom svježega zraka, ovisna o vanjskoj klimi i radnim dvosatnim intervalima u spremištima, te stoga samo polovica opreme konstantno radi. Primjenjuje se i prirodna Zemljina toplina iz zračnih izvora. Dušan Krnel-Umek piše o *Sudovima u Južnoj Primorskoj od 1945. do 1977. godine*. Često izmjena ovlasti i područja sudova dovode do problema koje arhivisti što rade na gradivu trebaju riješiti kako bi se poštivali provenijencija i pertinencija. Pregled gradiva u Pokrajinskom arhivu Kopar pokazao je kako starija obavijesna pomagala treba preraditi, a većinu gradiva sudova preurediti (podijeliti ili spojiti), što je moguće tek nakon iznimno dobre studije povijesti sudstva i dobroga poznavanja područja i ovlasti njihova rada. Važno je proučiti granice između Slovenije i Hrvatske te doba talijanske okupacije. Dio fondova sudova spada u djelokrug arhiva u Kopru, dio u djelokrug arhiva u Novoj Gorici. Snježana Pejović bavi se *Talijanskim kodeksom iz 13. stoljeća i vezama između Male braće franjevacca s obje strane Jadrana*. Prof. Luigi Pellegrini održao je u Kotoru u srpnju 2003. predavanje o kodeksu, vezano uz projekt digitalizacije gradiva samostana sv. Klare. Raul Rios piše o *110 godina genealoškog društva Utah*. Društvo je započelo s radom 1894. godine i s vremenom je iz jednostavne genealoške čitaonice preraslo u najveći genealoški istraživački sustav na svijetu, web stranicu kojega je posjetilo preko 55 milijuna osoba, odnosno oko 111 000 dnevno. Društvo u računalu i Internetu vidi povećanje mogućnosti istraživanja

obiteljske povijesti, a svjesno je da je svoj uspjeh postiglo zahvaljujući suradnji s arhivistima. Marijan Gerdej bavi se (*Nepotrebnim*) *problemima pri sređivanju arhiva*, u koje spadaju nesređeno gradivo, neprimjerena spremišta, nezainteresiranost za vlastito gradivo, nepostojanje podataka.

Živana Heđbeli